

Planowanie, realizacja i ewaluacja pracy dydaktycznej, opiekuńczej i wychowawczej w kontekście nowej podstawy programowej.

Materiały

PODSTAWA PROGRAMOWA

To podstawowy dokument:

- państwowy - ministerialny
- **obowiązujący prawnie**
- wyznaczający na danym etapie edukacyjnym
 - cele kształcenia,
 - zestaw treści nauczania
 - umiejętności, które muszą być ujęte w **programach nauczania**

Stara podstawa programowa koncentrowała się na opisie procesu kształcenia. **Nowa podstawa programowa** przedstawia treści nauczania w języku **efektów kształcenia**. Określa **wymagania**, jakie powinien posiadać uczeń **na koniec etapu edukacyjnego**. Rezygnuje z opisu procesu kształcenia – pozwalając go różnicować, w zależności od potrzeb i możliwości uczniów. Przesuwa kompetencję tworzenia programów w stronę nauczyciela. Czyni nauczyciela faktycznym twórcą i realizatorem programu nauczania własnych uczniów.

Dla każdego przedmiotu, na koniec każdego etapu kształcenia, opisane zostały:

- **Cele kształcenia** sformułowane w języku wymagań ogólnych
- **Treści nauczania** oraz oczekiwane umiejętności uczniów sformułowane w języku wymagań szczegółowych.
Wymagania te stanowią jedyną podstawę oceniania na egzaminach zewnętrznych (bez osobnego określania standardów wymagań egzaminacyjnych).
- **Zalecane warunki oraz sposób realizacji**

1. Podstawa programowa zawiera szczegółowy opis wymagań.
2. Określa, czego ma się nauczyć z różnych przedmiotów na każdym etapie edukacyjnym uczeń o przeciętnych uzdolnieniach.
3. Zawiera jasno zdefiniowany zakres treści nauczania z poszczególnych przedmiotów - w kolejnych etapach edukacyjnych.
4. Pozwala precyzyjnie określić, co będzie oceniane – czyli określić wymagania na stopnie szkolne.
5. Określa wymagania egzaminacyjne

Wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa w szkole podstawowej opisane są, zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji, w języku efektów kształcenia. Cele kształcenia sformułowane są w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczniów sformułowane są w języku wymagań szczegółowych.

Podstawę programową trzeba czytać łącznie, gdyż obowiązuje zasada niepowtarzania treści. Jeśli coś jest zapisane na niższym etapie edukacyjnym, to już nie powtarza się w zapisach podstawy programowej wyższego etapu, ale obowiązuje realizacja tych treści (doskonalenie umiejętności). To, co jest zapisane w podstawie programowej szkoły podstawowej – może być sprawdzane na maturze! Analiza podstawy programowej to pierwszy i konieczny „krok” tworzenia programu nauczania oraz

przy wyborze istniejącego programu napisanego przez innego autora(zbadanie jego zgodność z podstawą programową).

Podstawa programowa precyzyjnie określa, czego szkoła jest zobowiązana na uczyć ucznia o przeciętnych uzdolnieniach na każdym etapie kształcenia, zachęcając jednocześnie do wzbogacania i pogłębiania treści nauczania. Wyodrębniono także, w postaci wymagań ogólnych, podstawowe cele kształcenia dla każdego przedmiotu nauczania. Wskazują one na umiejętności wysokiego poziomu (np. rozumowanie w naukach ścisłych i przyrodniczych), których kształtowanie jest najważniejszym zadaniem nauczyciela każdego przedmiotu.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych dzieli się na dwa etapy edukacyjne: I etap edukacyjny obejmujący klasy I–III szkoły podstawowej – edukacja wczesnoszkolna realizowana w formie kształcenia zintegrowanego oraz II etap edukacyjny, obejmujący klasy IV–VI szkoły podstawowej.

Szkolny zestaw programów nauczania, program wychowawczy szkoły oraz program profilaktyki tworzą spójną całość i muszą uwzględniać wszystkie wymagania opisane w podstawie programowej.

Edukacja wczesnoszkolna opisana jest poprzez:

- 1) zestaw celów kształcenia i wynikających z nich ogólnych zadań szkoły;
- 2) wykaz wiadomości i umiejętności ucznia kończącego klasę I i ucznia kończącego klasę III szkoły podstawowej

Aby podkreślić ciągłości procesu edukacji rozpoczętego w przedszkolu i kontynuowanego w szkole podstawowej wyodrębniono klasy I szkoły podstawowej. Chodzi też o uwzględnienie możliwości rozwojowych ucznia klasy I, a także o właściwe rozmieszczenie treści nauczania w ramach I etapu edukacyjnego. Edukacja wczesnoszkolna jest procesem rozłożonym na 3 lata nauki szkolnej. Oznacza to, że wiadomości i umiejętności zdobywane przez ucznia w klasie I będą powtarzane, pogłębiane i rozszerzane w klasie II i III.

Zakres wiadomości i umiejętności, jakimi ma dysponować uczeń kończący klasę III szkoły podstawowej, ustalono tak, by nauczyciel mógł je zrealizować z uczniami o przeciętnych możliwościach. Jest to ważne założenie, gdyż wiadomości i umiejętności ukształtowane w klasach I–III szkoły podstawowej stanowią bazę i punkt wyjścia do nauki w klasach IV–VI szkoły podstawowej.

Akty prawne

USTAWA O SYSTEMIE OŚWIATY

Art.3.

Ileokroć w dalszych przepisach jest mowa bez bliższego określenia o:

pkt 13) podstawie programowej - należy przez to rozumieć obowiązkowe, na danym etapie kształcenia, zestawy celów i treści nauczania oraz umiejętności, a także zadania wychowawcze szkoły, które są uwzględniane odpowiednio w programach wychowania przedszkolnego i programach nauczania oraz umożliwiają ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych,

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 23 grudnia 2008 r.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

PROGRAM NAUCZANIA

Z rozporządzenia MEN:

...to dokument opisujący, w jaki sposób zostaną zrealizowane treści nauczania wskazane w podstawie programowej kształcenia ogólnego(oraz inne - dodatkowe, poszerzające)

§ 4. 1. Program nauczania ogólnego obejmuje co najmniej jeden etap edukacyjny i dotyczy edukacji wczesnoszkolnej (kształcenia zintegrowanego), przedmiotu, ścieżki edukacyjnej, bloku przedmiotowego lub ich części i może być dopuszczony do użytku w danej szkole, jeżeli:

1) stanowi opis sposobu realizacji celów kształcenia i zadań edukacyjnych ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego,

Program nauczania

- traci status „ministerialny”
- pozostaje w gestii i kompetencji szkoły
- może być – w określonych granicach - wyrazem autonomii szkoły i twórczych działań nauczyciela

Nauczyciel może:

- zaproponować program opracowany samodzielnie lub we współpracy z innymi nauczycielami.
- zaproponować program opracowany przez innego autora (autorów)
- zaproponować program opracowany przez innego autora (autorów) wraz z dokonanymi zmianami.

Program nauczania musi uwzględniać potrzeby i możliwości uczniów, dla których jest przeznaczony. Jest komponentem szkolnego zestawu programów nauczania (a więc musi być spójny z programami nauczania innych przedmiotów). Musi uwzględniać misję szkoły i przyjętą w szkole filozofię nauczania i wychowania

Program nauczania dla zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego **dopuszcza do użytku w danej szkole dyrektor szkoły**, na wniosek nauczyciela lub nauczycieli.

Zadania dyrektora związane z dopuszczaniem programów nauczania znajdują się w dwóch dokumentach:

Ustawa o systemie oświaty

art. 22a:

1. Nauczyciel ma prawo wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego.
2. Nauczyciel przedstawia dyrektorowi szkoły program wychowania przedszkolnego lub program nauczania. Dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, dopuszcza do użytku w danej szkole zaproponowany przez nauczyciela program wychowania przedszkolnego lub program nauczania³.

Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dopuszczenia do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników

dotyczy edukacji wczesnoszkolnej (kształcenia zintegrowanego), przedmiotu, ścieżki edukacyjnej, bloku przedmiotowego lub ich części i może być dopuszczony do użytku w danej szkole, jeżeli:

- 1) stanowi opis sposobu realizacji celów kształcenia i zadań edukacyjnych ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, określonej w rozporządzeniu, o którym mowa w § 3 ust.1 pkt 1, albo w dotychczasowej podstawie programowej kształcenia ogólnego;
- 2) zawiera:
 - a) szczegółowe cele kształcenia i wychowania,
 - b) treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego,
 - c) sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania, z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany,
 - d) opis założonych osiągnięć ucznia, a w przypadku programu nauczania ogólnego

uwzględniającego dotychczasową podstawę programową kształcenia ogólnego – opis założonych osiągnięć ucznia z uwzględnieniem standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów, określonych w przepisach w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów,

e) propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia;

3) jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym.

§4.2. Przed dopuszczeniem programu nauczania ogólnego do użytku w danej szkole, dyrektor szkoły może zasięgnąć opinii:

1) nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego, posiadającego wykształcenie wyższe i kwalifikacje wymagane do prowadzenia zajęć edukacyjnych, dla których program jest przeznaczony, lub

2) konsultanta lub doradcy metodycznego, lub

3) zespołu nauczycielskiego, zespołu przedmiotowego lub innego zespołu problemowo zadaniowego, o których mowa w przepisach w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół.

§4.3. Opinia, o której mowa w ust. 2, zawiera w szczególności ocenę zgodności programu nauczania ogólnego z podstawą programową kształcenia ogólnego i dostosowania programu do potrzeb i możliwości uczniów, dla których jest przeznaczony.

§5.1. Program nauczania dla zawodu oraz program nauczania dla profilu może być dopuszczony do użytku w danej szkole, jeżeli:

1) stanowi zbiór usystematyzowanych, celowych układów umiejętności i treści nauczania, ujętych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie albo w podstawie programowej kształcenia w profilu kształcenia ogólnozawodowego, określonych odpowiednio w przepisach w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach oraz w przepisach w sprawie podstawy programowej kształcenia w profilach kształcenia ogólnozawodowego, wraz ze wskazówkami dotyczącymi realizacji procesu kształcenia i oceniania osiągnięć edukacyjnych ucznia;

2) zawiera:

a) programy nauczania poszczególnych przedmiotów zawodowych, bloków tematycznych, modułów lub innych układów treści, obejmujące:

– szczegółowe cele kształcenia określające wiadomości i umiejętności, które powinny być opanowane przez ucznia,

– treści kształcenia w formie haseł programowych, powiązane ze szczegółowymi celami kształcenia,

– wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu,

– propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia,

b) propozycje planu lub planów nauczania dla zawodu albo profilu kształcenia ogólnozawodowego opracowane na podstawie ramowych planów nauczania, określonych w przepisach w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych;

3) jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym.

§5.2. Program nauczania dla zawodu może uwzględniać umiejętności i treści specjalizacji w zawodzie, jeżeli podstawa programowa kształcenia w zawodzie przewiduje możliwość wprowadzenia specjalizacji.

§5.3. Przed dopuszczeniem programu nauczania dla zawodu albo programu nauczania dla profilu do użytku w danej szkole, dyrektor szkoły może zasięgnąć opinii:

1) zespołu nauczycieli przedmiotów zawodowych właściwych dla danego zawodu lub profilu kształcenia ogólnozawodowego lub

2) konsultanta lub doradcy lub

3) specjalistów z zakresu danego zawodu lub profilu kształcenia ogólnozawodowego, a w szczególności pracodawców, przedstawicieli stowarzyszeń zawodowych i pracowników naukowych.

§5.4. Opinia, o której mowa w ust. 3, zawiera w szczególności ocenę zgodności programu nauczania dla zawodu albo programu nauczania dla profilu z podstawą programową kształcenia w zawodzie, albo podstawą programową kształcenia w profilu kształcenia ogólnozawodowego

Przykładowy wniosek o dopuszczenie programu do użytku w szkole

WNIOSEK DO DYREKTORA SZKOŁY

O DOPUSZCZENIE DO UŻYTKU PROGRAMU NAUCZANIA

Na podstawie art. 22a ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
(Dz.U. z 2004 r. Nr 256 ze zm.),
wnioskuję o dopuszczenie programu nauczania

Nazwa programu	
Przedmiot	
Etap edukacyjny	
Rok szkolny	
Autor programu	
Rodzaj programu: 1. własny 2. własny – opracowany zespołowo 3. opracowany przez innego autora – modyfikowany* 4. opracowany przez innego autora	
* program jest modyfikowany w następujących elementach	

Podpis nauczyciela

Program nauczania zawiera:

- wykaz treści nauczania („inwentarz”)
- zestaw planowych czynności pedagogicznych
- zestaw zamierzonych efektów pedagogicznych
- zestaw pojęć i zadań do wykonania
- rejestr doświadczeń

Model analityczny - Uczyć, by przyswoić

- Do jakiej wiedzy dążymy?

- Jak możemy robić to najskuteczniej?

Kluczowe pojęcie: WIEDZA

Model hermeneutyczny - Uczyć się, by znaleźć odpowiedź

- Jak porozumiewać się ze sobą, współtworząc świat?

Kluczowe pojęcie: KOMUNIKACJA

Model krytyczny - Uczyć się, by zmienić

- Jak zmienić świat?

Kluczowe pojęcie: ZMIANA

Zasady organizacyjne programu:

- przedmiotowe
- blokowe
- tematyczne

Zasada segmentacji treści:

- całościowe
- modularne (moduły tematyczne, kompetencyjne o zwiększonym poziomie trudności)

Uszeregowanie treści:

- linearne
- spiralne

W programach nauczania szczegółowe wymagania zawarte w podstawie programowej przekładają się na umiejętności „składowe”, ćwiczane w kolejnych latach i etapach nauki, tak by prowadziły do spełnienia określonego wymagania.

Struktura programu

1. ogólne i szczegółowe cele kształcenia i wychowania
2. treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego (zgodne nie znaczy identyczne)
3. **sposoby osiągnięcia celów kształcenia** i wychowania, z uwzględnieniem **możliwości indywidualizacji pracy** w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany
4. **opis założonych osiągnięć ucznia,**
5. **proponowane kryteria** oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

Etapy tworzenia programu:

1. Przygotowanie
 - analiza podstawy programowej przedmiotu z etapu niższego
 - analiza podstawy programowej przedmiotu
 - pogłębiona diagnoza uczniów
2. Projektowanie programu
3. Ewaluacja programu

Zestaw pytań kontrolnych dla autora programu (H. Komorowska, *O programach prawie wszystko*)

1. Czy program zawiera metryczkę informującą:
 - jakiego przedmiotu lub bloku przedmiotów dotyczy,
 - dla jakiego typu szkoły i etapu nauki jest przygotowany,
 - dla jakiego wymiaru godzin nauki jest przeznaczony,
 - przez kogo został opracowany,
 - kto jest właścicielem autorskich praw majątkowych?
2. Czy program zawiera informacje:
 - na jakich podstawach teoretycznych się opiera,
 - jakie koncepcje pedagogiczne mu przyświecają,
 - co jest wyróżnikiem, a więc co czyni go programem autorskim?
3. Czy program zawiera informacje:

- z myślą o jakich uczniach został opracowany,
- z myślą o jakich nauczycielach został przygotowany,
- z myślą o jakich warunkach lokalowo-organizacyjnych został opracowany?
- 4. Czy program zawiera wykaz celów nauki ze szczególnym uwzględnieniem wszystkich celów zawartych w podstawie programowej, celów dodatkowych, uzupełniających w stosunku do podstawy?
- 5. Czy program zawiera wykaz treści nauczania ze szczególnym uwzględnieniem:
 - wszystkich treści kształcenia wymienionych w podstawie programowej,
 - treści dodatkowych, niewymienionych w podstawie, lecz spójnych z ową podstawą i zawartymi w niej celami?
- 6. Czy program nauczania zawiera informacje:
 - jak osiągnąć cele nauczania,
 - jakie stosować metody, formy, techniki i środki nauczania,
 - jakie materiały nauczania (podręczniki, książki pomocnicze) najlepiej wspomogą osiągnięcie założonych celów?
- 7. Czy program nauczania zawiera informacje:
 - jak przedstawiają się założone osiągnięcia uczniów,
 - jaką proponuje procedurę oceniania uczniów w toku kontroli bieżącej (wspierającej) i globalnej (całościowej),
 - jakie są kryteria tej oceny,
 - jakie są sposoby i narzędzia tej oceny?
- 8. Czy program zawiera informacje:
 - jak można go modyfikować w zależności od sytuacji dydaktycznej,
 - jak przedstawiają się przykładowe zajęcia prowadzone według tego programu,
 - jak przedstawiają się przykładowe techniki oceniania czy też całe testy?

PLAN DYDAKTYCZNY

Planowanie dydaktyczne to:

- kolejność realizacji szczegółowych celów kształcenia (w oparciu o wymagania programowe)
- określenie stopnia ich opanowania przez przyporządkowanie poszczególnym celom kategorii taksonomicznych (A, B, C, D) i poziomu (P, PP)

Plan dydaktyczny to plan oczekiwanych rezultatów, to indywidualny dokument nauczyciela, który uwzględnia możliwości ucznia i nauczyciela oraz zasoby organizację i materialne placówki oświatowej.

Rozkład materiału nauczania nastawiony jest na pełną realizację materiału nauczania, a **plan dydaktyczny** jest nastawiony na **wynik efektów kształcenia**.

Planowanie dydaktyczne

- wspomaga efektywność procesu kształcenia,
- pozwala lepiej wykorzystać potencjał zarówno ucznia jak i nauczyciela,
- zapewnia rytmiczność osiągania założonych celów
- pozwala nauczycielowi na ocenę skuteczności własnej pracy

Plan dydaktyczny powstaje w szkole i powinien uwzględniać miejscowe uwarunkowania: możliwości uczniów, nauczycieli, a także zasoby materialne i organizacyjne.

W **planie dydaktycznym** powinny się znaleźć zapisy określające:

- treści kształcenia (wymagania szczegółowe)
- cele operacyjne (wykaz czynności opanowanych przez ucznia),
- kategoria celów (A,B,C,D)
- poziom wymagań (np. podstawowy i ponadpodstawowy)
- metody pracy, środki dydaktyczne
- tematy, liczba godzin
- sposoby sprawdzania osiągnięć uczniów

Plan dydaktyczny

Liczba godzin	Blok tematyczny Tematy	Treści kształcenia (wymagania szczegółowe)	Cele operacyjne	Kategoria celu A,B,C,D	Poziom wymagań P/PP	Metody pracy

Punktem wyjścia dla opracowywania **planu dydaktycznego** powinny być sprecyzowane na początku etapu kształcenia **wymagania edukacyjne**. Wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa w danej dziedzinie kształcenia sformułowane są w języku **wymagań ogólnych i szczegółowych**.

Wymagania ogólne – cele kształcenia

określają zasadnicze efekty kształcenia i nadają strukturę wymaganiom szczegółowym.

Wymagania szczegółowe – treści kształcenia

opisują oczekiwany zakres wiadomości i umiejętności ucznia.

Dokonując analizy i syntezy treści nauczania trzeba pamiętać, że koniecznie należy **dobierać materiał nauczania do celów kształcenia**. Nigdy odwrotnie!

Treści, jakie zamierzamy umieścić w planie dydaktycznym powinny zostać **sformułowane operacyjnie**. Sformułowanie celów operacyjnych, opisanie umiejętności uczniów ich kategoryzacja i określenie poziomu wymagań pozwoli na dobranie materiału nauczania, który umożliwi nauczanie uczniów zaplanowanych umiejętności

Cel operacyjny powinien zawierać:

- **Działanie (zachowanie końcowe)** - opis zadania, które ma być wykonane, wyrażone za pomocą czasownika w stronie czynnej
- **Warunki** opisanie okoliczności w jakich działanie ma mieć miejsce (zalecany sposób prezentacji, wykaz środków, dostarczenie danych,)
- **Kryterium** - jakościowe lub ilościowe określenie wymagań

Cele powinny być:

- wykonalne
- logiczne (jasno i szczegółowo sformułowane)
- jednoznaczne
- obserwowalne
- mierzalne

Plan dydaktyczny dla nauczyciela to:

- wymagania edukacyjne, z którymi jest zobowiązany zapoznać uczniów i ich rodziców
- uszczegółowiony przedmiotowy system oceniania (P/PP)
- plan pracy z uczniami na najbliższe kilka lub kilkanaście jednostek lekcyjnych
- plan sprawdzania skuteczności kształcenia

AUTOEWALUACJA

L.p.		TAK	NIE
1.	Czy plan nauczania zawiera informacje, z myślą o jakich uczniach został opracowany?*		
	* Zdiagnozowano ich zainteresowania, systemy sensoryczne, przeanalizowane zostały wyniki egzaminów zewnętrznych (w przypadku gimnazjalistów lub licealistów) i opinie z PPP.		
2.	Czy w części wstępnej planu nauczania pojawiły się informacje o zespole klasowym (liczbie uczniów, środowisku lokalnym), systemie organizacyjnym, niezbędnym wyposażeniu sal lekcyjnych, bazie, liczbie godzin do zrealizowania w cyklu rocznym?		
3.	Czy plan nauczania zawiera informacje na temat treści realizowanych na lekcjach (tematów lekcji) w cyklu jedno- lub dwugodzinnym?*		
	* Tylko w wyjątkowych sytuacjach cykl planowania może być kilkugodzinny.		
4.	Czy plan nauczania zawiera informacje na temat środków nauczania wykorzystywanych na lekcjach		
5.	Czy plan nauczania zawiera informacje na temat przykładowych metod pracy stosowanych na lekcjach?*		
6.	Czy w planie nauczania do poszczególnych lekcji dopasowane zostały zapisy wymagań ogólnych i szczegółowych z podstawy programowej?		
7.	Czy autor dokonał wyboru podręcznika i innych pomocy metodycznych, które wspomogą go w realizacji podstawy programowej i zapewnią maksymalny		

MONITOROWANIE

- Proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat wdrażanych projektów, programów, przedsięwzięć, procesów.
- Systematyczne i zorganizowane obserwowanie osiągniętej jakości pracy
- Gromadzenia danych i ich interpretowanie,
- Wykrywania nieprawidłowości i ich korygowania

Monitorowanie odpowiada na pytanie:

Czy projekt, program, przedsięwzięcie, proces przebiega zgodnie z planem, czy udaje się osiągać zamierzone produkty i rezultaty?

MONITORING ILOŚCIOWY

1. zgodność ilości godzin prowadzonych zajęć z ramowymi planami nauczania
2. liczba godzin realizowanych na poszczególnych przedmiotach i edukacjach,
3. frekwencja uczniów,
4. ilość finalistów, laureatów,
5. ilość imprez i uroczystości szkolnych,
6. liczba wycieczek,
7. ilość uczniów w konkursach, olimpiadach,
8. ilość zajęć pozalekcyjnych, kół zainteresowań

MONITORING JAKOŚCIOWY

1. osiągnięcia edukacyjne uczniów potwierdzone przez
 - a) wyniki egzaminów zewnętrznych
 - b) wyniki egzaminów próbnych
 - c) wyniki testów diagnozujących wiedzę i umiejętności
 - d) wyniki analiz ocen śródrocznych i rocznych aktywność uczniów na lekcji,
2. aktywność uczniów na lekcji,
3. pozaszkolna aktywność twórcza,
4. relacje interpersonalne uczniów,
5. dokonania wychowawcze nauczycieli

MONITORING ORGANIZACYJNY:

wypełnianie zalecanych warunków i sposobu realizacji podstawy programowej

Zakresy monitorowania:

- dopuszczanie do użytku szkolnego programów nauczania
- wybór podręczników
- planowanie realizacji podstawy programowej
- dokumentowanie realizacji podstawy programowej
- sprawność procesu realizacji podstawy programowej, wykorzystanie środków dydaktycznych
- efekty realizacji

Projekt monitorowania

Cel – po co?

Przedmiot badania - jakie przedmioty, wybrane umiejętności, zachowania, procesy, przedsięwzięcia

Sposób badania – testy standaryzowane, kryterialne i niekryterialne sprawdziany nauczycielskie, konkursy, kartkówki, opowiadanie, wypracowanie, odpytywanie, wykonywanie zadań praktycznych...

Liczba prób – ile razy w roku sprawdzam to samo? poziom oddziały, klas, szkoły...

Sposób analizowania, wskaźniki – stopnie szkolne, punkty, aktywność ucznia

Sposób wnioskowania – poziom opanowania wiadomości, umiejętności, różnicowanie uczniów...

Szansa na modyfikację działań dydaktyczno-wychowawczych – wprowadzenie zmian w procesie dydaktycznym

EWALUACJA

Ewaluacja to proces gromadzenia, opracowywania i komunikowania informacji na temat wartości przypisywanej działaniom podejmowanym w szkole/placówce edukacyjnej

- Prowadzona w dowolnym momencie
- Skoncentrowana na potrzebach placówki

- Przeprowadzana w odniesieniu zagadnień, uznanych w szkole za istotne
- Jest brana pod uwagę podczas ewaluacji zewnętrznej

Etapy ewaluacji:

1. PLANOWANIE EWALUACJI, gdzie dokonuje się analizy potrzeb oraz wstępnego określenia zakresu ewaluacji, biorąc pod uwagę możliwości czasowe i finansowe;
2. PROJEKTOWANIE EWALUACJI, gdzie przeprowadza się właściwą konceptualizację badania;
3. ZBIERANIE I ANALIZA DANYCH, gdzie dokonywane są prace badawcze oraz analizowane uzyskane informacje;
4. RAPORTOWANIE, gdzie wyniki ewaluacji są prezentowane w formie raportu oraz poddawane dyskusji i konsultacji;
5. WYKORZYSTANIE WYNIKÓW EWALUACJI, gdzie zaprezentowane w raporcie ewaluacyjnym informacje służą podejmowaniu decyzji zmierzających do udoskonalenia ewaluowanego przedsięwzięcia

Przystępując do planowania ewaluacji, należy wziąć pod uwagę następujące kwestie wynikające z samej definicji i roli ewaluacji:

1. PRZYDATNOŚĆ EWALUACJI rozumiana jako jej użyteczność dla nas bądź organizacji, dla której przeprowadzamy ewaluację;
2. WYKONALNOŚĆ EWALUACJI uwzględniająca ramy czasowe oraz ograniczenia finansowe realizacji badania, a także zakres i szczegółowość prowadzonych analiz. Kolejną kwestią warunkującą wykonalność ewaluacji jest dostępność źródeł informacji oraz osób, które mogą tych informacji udzielić;
3. ETYCZNOŚĆ REALIZACJI BADANIA, w szczególności odnosząca się do sposobu pozyskiwania i wykorzystywania informacji oraz niezależności ewaluatora;
4. POPRAWNOŚĆ METODOLOGICZNA nakazująca realizację badania według jawnie przyjętych zasad, w szczególności dotyczących gromadzenia danych oraz przyjętej metodologii wnioskowania i oceny. Zasada ta ma zapewnić wysoką jakość i wiarygodność uzyskanych wyników.

KRYTERIA EWALUACJI – uszczegółowienie pytań kluczowych

Użyteczność, atrakcyjność, efektywność, zgodność z... adekwatność, uwzględnienie...(czegoś), elastyczność, możliwość...(wykonania czegoś), dostępność, wykorzystanie, koszty realizacji, opinia na temat, osiągnięte rezultaty.

Ewaluacja może być

- **formatywna** (bieżąca, kształtująca)
- **konkluzywna** (sumująca, końcowa)

METODA	NARZĘDZIA
badanie kwestionariuszowe	ankieta
wywiad	kwestionariusz wywiadu

obserwacja	arkusz obserwacji, arkusz hospitacji diagnozujące
pomiar dydaktyczny	test (różne odmiany)
analiza dokumentacji	dyspozycje do analizy dokumentacji w formie pytań, punktów, na co zwrócić uwagę
grupa fokusowa (zaprojektowana według określonego scenariusza dyskusja prowadzona przez określoną osobę)	scenariusz dyskusji

Alternatywne metody badań

Identyfikacja przeszkód - formularz identyfikujący przeszkody (zestawienie przeciwstawnych sił popychających w kierunku założonego celu lub odpychających od niego)

Książka raportowa- raport chronograficzny

Obserwacja „trop w trop”- chodzenie krok w krok za wybranymi uczniami, klasą, nauczycielami

Fotoocena – ewaluacja na podstawie fotografii i wideofilmów, wytworów graficznych

Badania przeglądowe – opracowanie danych już istniejących, podstawę badani tworzą pytania

Sortowanie i ustalanie priorytetów – segregowanie kart z określonymi stwierdzeniami według określonych kryteriów i według określonej kolejności

Teczka prac (portfolio) – zbiór dokumentów stanowiących przekrój prac i osiągnięć jednostki lub grupy.

Odgrywanie ról – metoda identyfikowania problemów, dochodzenia do rozwiązań lub rozpoznawania spraw, którymi trzeba się zająć.

Obserwacje - obserwacje koleżeńskie, uczniowie w roli obserwatorów

Profil szkoły – kilkietapowy proces zbierania informacji o różnych aspektach pracy placówki od członków społeczności lokalnej (wywiady zogniskowane, dyskusja panelowa, analiza i wnioski)

Projekt ewaluacji

1. Przedmiot ewaluacji
2. Kryteria ewaluacji
3. Pytania badawcze/ kluczowe
4. Metody zbierania danych i źródła danych
5. Kwestie organizacyjne takie jak harmonogram, osoby odpowiedzialne

ARKUSZ DO PLANOWANIA I PROJEKTOWANIA EWALUACJI (wg B. Ciężka)

ETAPY PROCESU PLANOWANIA I PROJEKTOWANIA EWALUACJI	PYTANIA POMOCNICZE DO PLANOWANIA I PROJEKTOWANIA EWALUACJI
Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji	- Po co będziemy przeprowadzać ewaluację w naszej szkole? - Jaki problem chcemy rozwiązać dzięki ewaluacji? - Jak wyniki ewaluacji mogą być wykorzystane?
Określenie odbiorców ewaluacji	- Dla kogo będziemy badać? Kto będzie głównym odbiorcą ewaluacji, a kto jeszcze może być zainteresowany wynikami? - Do kogo mają być skierowane rekomendacje? Kto będzie zobowiązany do ich wdrożenia?
Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	- Ile możemy przeznaczyć na ewaluację czasu? Kiedy potrzebne nam będą wyniki? - Jakie koszty będzie można ponieść? - Czym dysponujemy „na wejściu” (np. bazy danych wyników egzaminów zewnętrznych, wyniki poprzednich ewaluacji, sprawozdania z posiedzeń rady pedagogicznej)? - Co musimy zrobić przed uruchomieniem ewaluacji (zaktualizować bazę danych, skonsultować koncepcję ewaluacji - z kim?) - Kto może zająć się prowadzeniem ewaluacji w szkole? Jak nauczyciele
Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	- Ilu osób potrzebujemy do realizacji ewaluacji? - Kto będzie zbierał wyniki, analizował je i pisał raport?
Określenie przedmiotu ewaluacji	- Jak sformułowaliśmy temat badania ewaluacyjnego? - Jakie obszary w ramach przedmiotu ewaluacji można/trzeba wyróżnić w prowadzonym badaniu ewaluacyjnym?
Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)	- Czego chcemy się dowiedzieć? - Na jakie pytania ma odpowiedzieć ewaluacja?
Określenie kryteriów ewaluacji	- Co jest „wartością” w badanym przedmiocie ewaluacji? - Jakimi kryteriami mają posłużyć się ewaluatorzy prowadzący ewaluację wewnętrzną w formułowaniu wniosków ewaluacyjnych?

Dobór metod badawczych	▪ Jakie metody badawcze powinniśmy zastosować, aby zebrać możliwie pełne informacje? ▪ Od kogo będziemy pozyskiwać informacje? ▪ W jaki sposób będą dobierani respondenci?
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	▪ Kiedy będzie realizowane badanie? ▪ Ile czasu jest na realizację badań terenowych, na analizę danych, pisanie raportu? ▪ Kiedy ewaluacja powinna zostać zakończona, żeby była użyteczna tj. żeby można było wykorzystać jej wyniki w realizacji kolejnych działań?
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	▪ Jaką formę będzie miał raport ewaluacyjny? ▪ Jaka będzie struktura raportu? ▪ Komu i przy jakiej okazji raport zostanie przedstawiony?

Opracowała: Marta Kobza